

نقش عاطفه منفی، تیپ شخصیتی و نشخوار فکری در پیش بینی سازگاری اجتماعی دانش آموزان

فرناز ابراری خیاوی^۱، اصغر نخستین گلدوست^۲

۱- دانش آموخته روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی اردبیل، اردبیل، ایران

۲- عضو هیئت علمی گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی اردبیل، اردبیل، ایران
abrarifarnaz@gmail.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش عاطفه منفی، تیپ شخصیتی و نشخوار فکری در پیش بینی سازگاری اجتماعی دانش آموزان بود. روش مورد استفاده در این پژوهش از نوع توصیفی- همبستگی بود و جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه دوره دوم شهر اردبیل در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ می‌باشند که تعداد آنها برابر ۸۵۰۰ دانش آموزان می‌باشد و با توجه به فرمول کوکران تعداد نمونه آماری ۳۶۸ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های (عاطفه منفی، تیپ شخصیتی، نشخوار فکری و سازگاری اجتماعی) جواب دادند و در نهایت با نرم افزار SPSS پردازش و تجزیه و تحلیل داده‌ها انجام شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که عاطفه منفی در پیش‌بینی سازگاری اجتماعی دانش آموزان تاثیر معکوس معنی‌داری دارد و تیپ شخصیتی در پیش‌بینی سازگاری اجتماعی دانش آموزان تاثیر معنی‌داری دارد و بین ابعاد تیپ شخصیتی به غیر از بعد روان رنجورخویی و سازگاری اجتماعی رابطه مستقیم معنی‌داری وجود دارد و نشخوار فکری در پیش‌بینی سازگاری اجتماعی دانش آموزان تاثیر معنی‌داری دارد. با توجه به این یافته‌ها می‌توان نتیجه‌گیری کرد که اگر دانش آموزان عاطفه منفی، تیپ شخصیتی روان رنجورخویی و نشخوار فکری کمتری داشته باشند احتمال سازگاری اجتماعی آنها بیشتر می‌شود و برقراری عاطفه منفی، تیپ شخصیتی روان رنجورخویی و نشخوار فکری باعث کاهش سازگاری اجتماعی در دانش آموزان می‌شود.

کلمات کلیدی: عاطفه منفی، تیپ شخصیتی، نشخوار فکری، سازگاری اجتماعی، دانش آموزان

۱- مقدمه

سازگاری، رابطه‌ای است که میان فرد و محیط او بویژه محیط اجتماعی وجود دارد و به او امکان می‌دهد تا نیازها و انگیزه‌های خود را پاسخ گوید. فرد زمانی از سازگاری بهره‌مند است که بتواند میان خود و محیط اجتماعی‌اش رابطه‌ای سالم برقرار و انگیزه‌های خود را ارضا کند، در غیر این صورت او را ناسازگار قلمداد می‌کنیم. در واقع سازگاری با محیط، مهارتهایی است که باید آموخته شود و کیفیت آن مانند سایر آموخته‌ها به میزان علاقه و کوشش فرد برای یادگیری بستگی دارد (انجمنی، ۱۳۹۱). چندین مطالعه بین‌المللی (راهنر^۱، ۲۰۰۹) نشان داده‌اند که سازگاری روانشناختی افراد به طور معنی‌داری تحت تاثیر مقدار

¹ Rohner

ادراک صمیمیت از سوی محیط می باشد، علاوه بر این به نظر می‌رسد نوجوانانی که خود را طرد شده تلقی می‌کنند، دچار مشکلات رفتاری و سلوک، افسردگی می‌شوند. از آنجایی که سازگاری اجتماعی مفهوم عام و گسترده‌ای می‌باشد، تعریفی که مورد اتفاق نظر اکثریت محققان باشد وجود ندارد؛ اما از عمده‌ترین تعاریف سازگاری اجتماعی می‌توان به تعاریف زیر اشاره کرد: شافر و شوبن^۱ (۱۹۷۲)، به نقل از ملکی تبار و همکاران، (۱۳۹۰) معتقدند که سازگاری تمایل ارگانیزم برای تغییر فعالیت خود در راستای انطباق با محیط است که در واقع پاسخی به تغییرات محیط پیرامون می‌باشد. این ویژگی تعامل و سازگاری فرد با دیگر افراد و ساختارهای ارزشی در واقع مهارت اجتماعی است که تعامل پیوندها و مناسبات او را با دیگران و جنبه‌های ارزشی جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند را تأمین می‌کند. با توجه به این تعاریف باید تمایزی بین سازگاری فیزیولوژیکی و سازگاری اجتماعی قائل شد؛ زیرا اگر ارضای نیازهای فیزیولوژیک زندگی برای موجود غیرممکن شود بقای موجود زنده به خطر می‌افتد. ولی سازگاری اجتماعی برعکس نیازهای فیزیولوژیک در صورت برآورده نشدن آسیبی به بقای موجود زنده از نظر زیستی نمی‌رساند اما رفتارهای او را غیرانطباق می‌کند (ملکی تبار و همکاران، ۱۳۹۰)

با توجه به پیشینه تحقیقات انجام شده (فردریکسون و جونیور^۲ (۲۰۱۹)؛ هوسیر، اسپرینگر و پودروسکا^۳ (۲۰۱۸) و پسند و اسلامی‌نژاد (۱۳۹۵) عاطفه منفی می‌تواند بر سازگاری اجتماعی تاثیر گذار باشد. عواطف و هیجانات به طور معمول شدیدتر از خلیات هستند. از این رو، با اینکه خلیات از نظر حالت ذهنی شبیه عواطف و هیجانات هستند، اما بر خلاف عواطف و هیجانات، عموماً قادر نیستند حالات چهره ای واضح و همچنین فعالیت قابل ملاحظه ای در سیستم خودکار بدن ایجاد کنند. علاوه بر این، حالت‌های عاطفی - هیجانی اغلب آنچنان شدید هستند که تمام توجه فرد را به خود معطوف می‌کنند. این در حالی است که خلیات تنها پس زمینه‌ی برای فعالیت‌های روزمره مان فراهم می‌کنند و در نتیجه ما معمولاً به طور مستقیم به خلق و خویمان توجهی نداریم (هوسیر، اسپرینگر و پودروسکا، ۲۰۱۸).

عواطف، بخشی اساسی از نظام پویای شخصیت آدمی است. ویژگی‌ها و تغییرات عواطف، چگونگی برقراری ارتباط عاطفی و درک و تفسیر عواطف دیگران، نقش مهمی در رشد، سازمان شخصیت، تحول اخلاقی، روابط اجتماعی، شکل‌گیری هویت و مفهوم خود دارد. عواطف را به دو بعد عاطفی پایه تقسیم بندی می‌کنند. ناخوشایندی می‌کند. عاطفه منفی یک بعد عمومی از یأس درونی و عدم اشتغال به کار لذت بخش است که به دنبال آن حالت‌های خلقی اجتنابی از قبیل خشم، غم، تنفر، حقارت، احساس گناه، ترس و عصبانیت پدید می‌آید. بعد عاطفی دوم، عاطفه مثبت است که حالتی از انرژی فعال، تمرکز زیاد و اشتغال به کار لذت بخش می‌باشد. عاطفه مثبت در برگیرنده طیف گسترده ای از حالت‌های خلقی مثبت از جمله شادی، احساس توانمندی، شور و شوق، تمایل، علاقه و اعتماد به نفس است (عریضی، ۱۳۹۲).

روان‌شناسان، سازگاری فرد را در برابر محیط مورد توجه قرار داده‌اند و ویژگی‌هایی از شخصیت را به‌نجار تلقی کرده‌اند که به فرد کمک می‌کنند تا خود را با جهان پیرامون خویش سازگار سازد، یعنی با دیگران در صلح و صفا زندگی کند و جایگاهی برای خود به دست آورد. در این میان سازگاری اجتماعی انعکاسی از تعامل فرد با دیگران، رضایت از نقش‌های خود و نحوه‌ی عملکرد در نقش‌هاست که به احتمال زیاد تحت تأثیر شخصیت قبلی، فرهنگ و انتظارات خانواده قرار دارد (ویزمن^۴، ۱۹۷۵ به نقل از ملکی تبار و همکاران، ۱۳۹۰).

نتایج پژوهش اسکیف^۵ (۲۰۱۸) و مومنی و سهرابی (۱۳۹۶) نشان دادند که تیپ شخصیتی بر سازگاری افراد تاثیر دارد. ویژگی‌های شخصیتی یکی از مهم‌ترین متغیرهای مرتبط با اختلال فوبی اجتماعی می‌تواند باشد. یکی از پرکاربردترین الگوهای شخصیتی در پژوهش‌های روان‌شناسی، الگوی پنج عاملی شخصیت است. برخی از مؤلفان معتقدند این الگو بهترین مفهوم‌سازی از شخصیت است (گلدبرگ^۶، ۱۹۹۰). الگوی فوق دارای پنج عامل می‌باشد. روان‌آورده خوبی^۷، به معنای گرایش فرد برای

¹ Shufer & Shooben

² Fredrickson BL, Joiner

³ Houser & springer, Pudrovska

⁴ Weissman

⁵ Schiff

⁶ Goldberg

⁷ Neuroticism

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

تجربه عاطفه منفی، اضطراب، تنش، خشم، افسردگی و تکانشگری می‌باشد. برونگرایی^۱، یعنی داشتن ویژگی‌هایی چون معاشرتی و پرنرزی بودن، هیجان‌خواهی و صمیمیت. موافقت‌پذیری^۲، به معنای تمایل فرد به مساعدت، دلسوزی، مهربانی و نوع‌دوستی است. وظیفه‌شناسی^۳، یعنی گرایش فرد به مسئولیت‌پذیری، قابل اعتماد بودن، خودنظم‌بخشی، هدفمندی، کارایی، علاقه به پیشرفت و منطقی بودن مرتبط است و سرانجام مؤلفه گشودگی به تجربه^۴ که شامل ویژگی‌هایی چون جرأت‌ورزی، علاقه‌مندی، انعطاف‌پذیری و کنجکاوی می‌باشد. در یک مطالعه همه‌گیر شناسی (ساموئلز، نیستادت، بین وینو^۵، ۲۰۰۰). کارنی^۶ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی در پژوهشی نشان دادند که نشخوار فکری در ایجاد ناسازگاری در افراد تاثیر گذار می‌باشد. نشخوار فکری به عنوان اشتغال دائمی به یک اندیشه با موضوع و تفکر درباره آن شناخته می‌شود. نشخوار فکری طبقه ای از افکار آگاهانه است که حول یک محور مشخص می‌گردد و بدون وابستگی به تقاضاهای محیطی، این افکار تکرار می‌شوند. نشخوار فکری مجموعه ای از افکار منفعلانه هستند که جنبه تکراری دارند، و مانع حل مساله سازگاران شده و به افزایش عاطفه منفی می‌انجامد (نولن^۷، ۲۰۰۰). طبق نظریه سبک‌های پاسخ نالن هوکسما، نشخوار فکری به عنوان تفکر تکرار شونده درباره علائم افسردگی، علل احتمالی و پیامدهای این علائم تعریف شده است، شدت و سیر افسردگی پیامد ارزیابی فرد از علائم افسردگی را به واسطه افزایش تفکر منفی، حل مساله ناکارآمد، تداخل با رفتار هدفمند و کاهش حمایت اجتماعی شدت و تداوم می‌بخشد. در مطالعات متعدد آزمایشی و مقطعی نیز نشان داده شد که نشخوار فکری پیش بینی کننده قوی علائم افسردگی و شروع دوره های افسردگی شدید و میانجی تفاوت‌های جنسی در علائم افسردگی است (منصوری و همکاران، ۲۰۱۰). معمولاً نشخوار فکری سازوکارهایی را ایجاد می‌کند که منجر به عوامل خطر آفرین برای افسردگی می‌شوند و کم شدن حمایت اجتماعی و خوش بینی و افزایش روان رنجوری را در پی دارند (پاپاگورقوی و ولز^۸، ۲۰۱۵).

مطالب ذکر شده اهمیت توجه و بررسی این موضوع را بیشتر می‌کند و با توجه به مطالب ذکر شده، دانش آموزان از اقشار مستعد و برگزیده جامعه و سازندگان کشور هستند و بررسی سطح سلامت روانی و مشکلاتی مثل (عاطفه منفی، تیپ شخصیتی، سازگاری اجتماعی و نشخوار فکری) از اهمیت زیادی برخوردار می‌باشد. از آنجایی که دانش آموزان عهده دار مسئولیت‌های خطیر در آینده می‌باشند، لذا مطالعه این قشر بسیار ضروری می‌باشد و با انجام این پژوهش می‌توان میزان سازگاری اجتماعی در دانش آموزان را تعیین نموده و با بازخورد به آنان و انجام مداخله های لازم در جهت بهبود سازه‌های مذکور در دانشجویان اقدام نمود. از فواید علمی و آموزشی نتایج این تحقیق می‌توان گفت که به عنوان پیشینه تحقیقاتی برای محققان راهگشا باشد و در مراکز آموزشی قابل استفاده گردد و همچنین از نتایج نهایی این تحقیق می‌توان برای بالا بردن سازگاری اجتماعی و رفتار آنان به طور صحیح برنامه ریزی کرد و جلوی بسیاری از هزینه های مالی و جانی را برای خانواده گرفت در نهایت هدف پژوهش حاضر پاسخ به این سوال است که عاطفه منفی، تیپ شخصیتی و نشخوار فکری در پیش بینی سازگاری اجتماعی دانش آموزان چه تاثیری دارد؟

۲- روش پژوهش

روش مورد استفاده در این پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی است. در این پژوهش متغیرهای عاطفه منفی، تیپ شخصیتی و نشخوار فکری متغیرهای پیش بین و سازگاری اجتماعی به عنوان متغیر ملاک در نظر گرفته شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه دوره دوم شهر اردبیل در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ می‌باشند که تعداد آنها برابر ۸۵۰۰ دانش آموزان می‌باشد. با توجه به فرمول کوکران تعداد نمونه آماری ۳۶۸ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس

¹ Extraversion

² Agreeableness

³ conscientiousness

⁴ Openness

⁵ Samuels, Nestadt, Bien venu & et al

⁶ Carney et al

⁷ Nolen

⁸ Papagorqui and Wales

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های (عاطفه منفی، تیپ شخصیتی، نشخوار فکری و سازگاری اجتماعی) جواب دادند. ابزار گردآوری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه ای می باشد که شامل:

الگوی شخصیتی: این پرسشنامه توسط آیزنک^۱ (۱۹۷۵) طراحی شده است. پرسشنامه یاد شده یکی از رایج ترین مقیاس های موجود در زمینه ارزیابی شخصیت و دارای ۶۰ سوال است که برای سنجش ابعاد (روان رنجورخوبی، برون گرایی، گشودگی به تجربه، توافق و وظیفه شناسی) به کار می رود. آیزنک و همکاران (۱۹۸۵)، برای مقیاس برون گرایی ضریب پایایی ۰/۹۰ در مردان و ۰/۸۰ در زنان؛ برای مقیاس روان پریشی گرایی ۰/۷۸ در مردان و ۰/۷۶ در زنان؛ برای مقیاس روان نژندگرایی ۰/۸۸ در مردان و ۰/۸۵ در زنان و برای مقیاس دروغ سنج ضریب پایایی ۰/۸۲ در مردان و ۰/۷۹ در زنان گزارش کرده اند.

سازگاری اجتماعی: به منظور گرد آوری داده ها از مقیاس رفتار سازگارانه واینلند استفاده شد. این مقیاس کفایت شخصی و اجتماعی فرد را در انجام دادن فعالیتهای روزانه مورد ارزیابی قرار می دهد (اسپارو، بالا و سی چتی^۲، ۲۰۰۰؛ به نقل از قامت بلند، توکلی و بقولی، ۱۳۷۶) مقیاس رفتار سازگارانه واینلند در گروه سنی ۱۱ تا ۱۸ سال و ۱۱ ماه در ایران را قامت بلند، توکلی و بقولی (۱۳۷۶) هنجاریابی کرده اند. مقیاس رفتار سازگارانه واینلند دارای ۳۲ ماده است که چهار بعد (مهارتهای ارتباطی، مهارتهای زندگی روزمره، مهارتهای اجتماعی شدن و مهارتهای حرکتی) را در بر می گیرد و یک ارزیابی از عملکرد سازگارانه فراهم می نماید. ضریب پایایی بازآزمایی نمره های هنجار یابی شده در گروه سنی ۱۱ سال تا ۱۸ سال و ۱۱ ماه در هنجاریابی مقیاس رفتار سازگارانه واینلند (قامت بلند و همکاران، ۱۳۸۶) به این صورت است: در حوزه ارتباطی از ۰/۸۰ تا ۰/۸۶ با میانگین ۰/۸۴ مهارتهای زندگی روزمره از ۰/۷۹ تا ۰/۸۷ با میانگین ۰/۸۳ در حوزه اجتماعی شدن از ۰/۸۲ تا ۰/۸۸ با میانگین ۰/۸۵ در حوزه مهارتهای حرکتی از ۰/۷۹ تا ۰/۸۸ شده است.

مقیاس های عاطفه مثبت و عاطفه منفی: مقیاس های عاطفه مثبت و عاطفه منفی یک ابزار سنجش ۲۰ آیتمی است که برای سنجش دو بعد خلقی یعنی عاطفه منفی و عاطفه مثبت طراحی شده است (واتسون، کلارک و تلگن، ۱۹۹۹). هر خرده مقیاس دارای ۱۰ آیتم است. آیتمها روی یک مقیاس ۵ نقطه ای (۱= بسیار کم، به هیچ وجه تا بسیار زیاد= ۵) رتبه بندی می شوند. یک ابزار خود سنجی است. با تغییر نوع دستورالعمل هم می توان شق حالتی عاطفه را سنجید و هم شق صفتی، اگر چارچوب زمانی به هفته جاری اشاره کند شق حالتی عاطفه سنجیده می شود و اگر چارچوب زمانی طولانی تر در نظر گرفته شود، شق صفتی سنجیده می شود. دامنه کلی نمرات برای هر خرده مقیاس ۱۰ تا ۵۰ است. از لحاظ شاخصهای روانسنجی یعنی پایایی و روایی از ویژگی های مطلوب برخوردار است. ضرایب سازگاری درونی (ضرایب آلفا) برای عاطفه مثبت ۰/۸۸ و برای عاطفه منفی ۰/۸۷ است.

مقیاس پاسخ نشخوار فکری (RRS): این مقیاس ۲۲ گزینه دارد و توسط نالن - هاکسما و جاکسون (۲۰۰۴) تهیه شد. همسانی درونی این سیاهه با محاسبه آلفای کرانباخ با دامنه ای از (۰/۹۲ تا ۰/۸۸ = آلفا) متغیر بوده است. از جمله نالن - هاکسما (۱۹۹۳) گروهی از افراد داغدار را از لحاظ نشخوار فکری بررسی کرد و ضریب اعتبار باز آزمایی را پس از ۶ ماه (r=۰/۸۰) به دست آورد. این مقیاس دارای ۲ بعد است شامل (۱۱ سوال تفکر تاملی انطباقی و ۱۱ سوال خود نشخوار فکری) می باشد. تحلیل عامل این سیاهه در دو نمونه دانشگاهی بررسی شد. این مطالعات توسط رابرتس و همکاران (۱۹۹۸) انجام شد، تحلیل عامل سه عامل را آشکار نمود که ۰/۵۵/۷ واریانس را کنترل می کردند. عامل اول نشخوار فکری «علامت دار» نامیده شد، دومین «عامل درون نگری» نامیده شد و سومین عامل «نکوهش خود» نام گرفت. این سیاهه دارای همسانی درونی و اعتبار باز آزمایی بالایی است (یوسفی و همکاران، ۱۳۸۸). بعد از کسب مجوزهای لازم ابتدا به مدارس مقطع متوسطه دوره دوم شهر اردبیل در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ مراجعه کرده و به تعداد ۳۶۸ نفر به صورت در دسترس انتخاب شدند و به پرسشنامه های (عاطفه منفی، تیپ شخصیتی، نشخوار فکری و سازگاری اجتماعی) جواب دادند و سپس داده ها جمع آوری و

¹ Ayzeng

² Sparrow, Top and Thirty Chat

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

اطلاعات توسط نرم افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای آزمون فرضیه‌ها از آزمونهای پیرسون و رگرسیون چندگانه استفاده شد

۳- یافته ها

جدول (۱) نتایج آزمون کولمگروف- اسمیرنوف جهت تعیین نرمال بودن توزیع متغیرهای تحقیق

آماره	عاطفه منفی	نشخوار فکری	الگوی شخصیتی	سازگاری اجتماعی
میانگین	۳۵/۸۷	۵۹/۸۳	۱۹۲/۸۷	۱۶/۷۲
انحراف معیار	۷/۲۲	۱۵/۰۶	۴۲/۷۸	۱۱/۳۸
مقدار z کولمگروف- اسمیرنوف	۰/۶۳۴	۰/۹۴۴	۰/۹۱۶	۰/۵۹۸
سطح معنی داری	۰/۱۲۴	۰/۰۹۸	۰/۱۰۹	۰/۱۴۷

طبق نتایج جدول (۱) و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۵ بیش از ۰/۰۵ است، بنابراین می‌توان گفت که توزیع متغیرهای (عاطفه منفی، نشخوار فکری، الگوی شخصیتی و سازگاری اجتماعی) نرمال است و جهت تحلیل فرضیات باید از آزمون پارامتریک (پیرسون و رگرسیون) استفاده کرد.

جدول (۲) نتایج تحلیل رگرسیون چند گانه تاثیر عاطفه منفی، تیپ شخصیتی و نشخوار فکری در پیش بینی سازگاری اجتماعی

Sig	t	ضریب استاندارد Beta	ضرایب غیر استاندارد		مؤلفه‌ها
			انحراف معیار	B	
۰/۰۰۰	۴/۳۷۵		۴/۶۴۲	۲۰/۳۰۸	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	-۵/۳۸۹	-۰/۳۲	۰/۰۸۳	-۰/۲۳۲	عاطفه منفی
۰/۰۰۰	-۹/۸۵۸	-۰/۵۴	۰/۰۴۰	-۰/۵۳۴	نشخوار فکری
۰/۰۰۴	۳/۱۴۶	۰/۱۸	۰/۰۱۴	۰/۱۰۲	تیپ شخصیتی

برای تعیین تاثیر هر یک از متغیرهای (عاطفه منفی، تیپ شخصیتی و نشخوار فکری) به عنوان متغیرهای پیش بین و سازگاری اجتماعی به عنوان متغیر ملاک، با تحلیل رگرسیون چند گانه به روش ورود تحلیل شدند. همانطور که در جدول شماره (۲) مشاهده می‌شود میزان p مشاهده شده در همه متغیرها معنی دار است نتایج نشان می‌دهد که متغیر عاطفه منفی ($BETA = -۰/۳۲$)، نشخوار فکری با بیشترین میزان تاثیر با بتای ($BETA = -۰/۵۴$) و تیپ شخصیتی با کمترین میزان تاثیر با بتای ($BETA = ۰/۱۸$) متغیر سازگاری اجتماعی را پیش بینی می‌کنند.

جدول (۳) نتایج تحلیل رگرسیون ساده تاثیر عاطفه منفی در پیش بینی سازگاری اجتماعی

Sig	t	ضریب استاندارد Beta	ضرایب غیر استاندارد		مؤلفه‌ها
			انحراف معیار	B	
۰/۰۰۰	۵/۹۶۱		۳/۰۱۶	۱۷/۹۷۹	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	-۵/۴۲۴	-۰/۳۲	۰/۰۸۲	-۰/۹۱۶	عاطفه منفی

برای تعیین تاثیر هر یک از متغیر عاطفه منفی به عنوان متغیر پیش بین و سازگاری اجتماعی به عنوان متغیر ملاک، با تحلیل رگرسیون ساده به روش ورود تحلیل شدند. همانطور که در جدول شماره (۳) مشاهده می‌شود میزان p مشاهده شده معنی دار است نتایج نشان می‌دهد که متغیر عاطفه منفی ($BETA = -۰/۳۲$) متغیر سازگاری اجتماعی را پیش بینی می‌کند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

جدول (۴) نتایج تحلیل رگرسیون چند گانه تاثیر ابعاد تیپ شخصیتی در پیش بینی سازگاری اجتماعی

Sig	t	ضریب استاندارد Beta	ضرایب غیر استاندارد		مؤلفه‌ها
			انحراف معیار	B	
۰/۰۰۷	۲/۷۰۳		۷/۲۴۸	۱۹/۵۹۵	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	-۶/۲۳۴	-۰/۴۶	۰/۰۸۴	-۰/۳۰۴	روان رنجورخویی
۰/۰۰۰	۴/۱۸۶	۰/۲۱	۰/۰۷۲	۰/۱۱۳	برون‌گرایی
۰/۰۰۰	۴/۳۰۹	۰/۲۵	۰/۱۱۲	۰/۱۳۵	گشودگی به تجربه
۰/۰۰۹	۳/۴۷۱	۰/۱۸	۰/۱۷۲	۰/۱۰۱	توافق
۰/۰۳۸	۱/۷۷۰	۰/۱۳	۰/۱۷۴	۰/۰۸۸	وظیفه‌شناسی

برای تعیین تاثیر هر یک از متغیرهای ابعاد تیپ شخصیتی (روان رنجورخویی، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق و وظیفه‌شناسی) به عنوان متغیرهای پیش بین و سازگاری اجتماعی به عنوان متغیر ملاک، با تحلیل رگرسیون چند گانه به روش ورود تحلیل شدند. همانطور که در جدول شماره (۴) مشاهده می‌شود میزان p مشاهده شده در همه متغیرها معنی‌دار است. نتایج نشان می‌دهد که متغیر روان رنجورخویی با بیشترین میزان تاثیر با بتای (BETA=-۰/۴۶)، برون‌گرایی (۰/۲۱) (BETA=۰/۲۵)، گشودگی به تجربه (BETA=۰/۱۸)، توافق (BETA=۰/۱۳) و وظیفه‌شناسی با کمترین میزان تاثیر با بتای (۰/۱۳) (BETA=) متغیر سازگاری اجتماعی را پیش بینی می‌کند.

جدول (۵) نتایج تحلیل رگرسیون چند گانه تاثیر ابعاد نشخوار فکری در پیش بینی سازگاری اجتماعی

Sig	t	ضریب استاندارد Beta	ضرایب غیر استاندارد		مؤلفه‌ها
			انحراف معیار	B	
۰/۰۰۰	۵/۵۶۶		۲/۷۰۵	۱۵/۰۶۰	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	-۵/۵۲۵	-۰/۳۲	۰/۰۶۹	-۰/۲۳۶	خود نشخوار فکری
۰/۰۰۹	۲/۳۴۸	۰/۱۷	۰/۰۶۱	۰/۱۸۲	تفکر تاملی انطباقی

برای تعیین تاثیر هر یک از متغیرهای ابعاد نشخوار فکری (خود نشخوار فکری و تفکر تاملی انطباقی) به عنوان متغیرهای پیش بین و سازگاری اجتماعی به عنوان متغیر ملاک، با تحلیل رگرسیون چند گانه به روش ورود تحلیل شدند. همانطور که در جدول شماره (۵) مشاهده می‌شود میزان p مشاهده شده در همه متغیرها معنی‌دار است نتایج نشان می‌دهد که متغیر خود نشخوار فکری (BETA=-۰/۳۲) و تفکر تاملی انطباقی (BETA=۰/۱۷) متغیر سازگاری اجتماعی را پیش بینی می‌کند.

۴- نتیجه گیری

پژوهش حاضر با مطالعه بررسی نقش عاطفه منفی، تیپ شخصیتی و نشخوار فکری در پیش بینی سازگاری اجتماعی دانش آموزان صورت گرفت. نتایج نشان داد عاطفه منفی در پیش بینی سازگاری اجتماعی دانش آموزان تاثیر معکوس معنی داری دارد و همچنین بین عاطفه منفی با سازگاری اجتماعی رابطه معکوس معنی داری وجود دارد. نتیجه بدست آمده با یافته‌های پژوهش‌های فردریکسون و جونیور (۲۰۱۹)، هوسیر، اسپرینگر و پودروسکا^۱ (۲۰۱۸)، پسند و اسلامی‌نژاد (۱۳۹۵)، میرهاشمی (۱۳۹۵) و عربی (۱۳۹۲) همخوانی دارد چنانچه در این خصوص فردریکسون و جونیور^۲ (۲۰۱۹) معتقدند که احساس حقارت، عاطفه منفی به مدرسه و تعلل ورزی تحصیلی با سازگاری اجتماعی دانش آموزان رابطه معکوس معنی داری

^۱ Houser & Springer, Pudrovska

^۲ Fredrickson BL, Joiner

دارد و در مقابل احساس حقارت میزان فشار روانی را افزایش می‌دهد و بنابراین دانش آموزانی که عواطف مثبت را به میزان بیشتری تجربه می‌کنند، احتمالاً در مقابل احساس حقارت کمتری دارند و بنابراین تعلل ورزی تحصیلی کمتری را تجربه می‌کنند.

در خصوص تبیین این یافته قابل بیان است که فردی که نسبت به خود واقع‌بین است، بدین معنا که درباره انگیزه‌هایش خود را فریب نمی‌دهد و هدف‌های قابل دسترسی برای خود طرح می‌کند، لذا از تعارضات غیرلازم پرهیز نموده، مشکلات شخصی خود را به‌طور عینی برخورد می‌کند. شخص سازگار کسی است که می‌تواند انگیزه‌ها و هدف‌هایش را عوض کند، بدون آنکه آن‌ها را با مکانیزم‌های دفاعی تغییر شکل دهد. سازگاری مفهومی عام است و به همه راهبردهایی گفته می‌شود که فرد برای اداره کردن موقعیت‌های استرس‌زای زندگی، شامل؛ تهدیدهای واقعی یا غیرواقعی به کار می‌برد. وجود تعارض، ناسازگاری، خشونت‌هایی که زندگی مطلوب واقعیت اجتماعی را مختل می‌کند یکی از مشکلات جوامع امروزی است و عواطف و هیجانات به‌طور معمول شدیدتر از خلقیات هستند. از این رو، با اینکه خلقیات از نظر حالت ذهنی شبیه عواطف و هیجانات هستند، اما بر خلاف عواطف و هیجانات، عموماً قادر نیستند حالات چهره‌ای واضح و همچنین فعالیت قابل ملاحظه‌ای در سیستم خودکار بدن ایجاد کنند و عاطفه منفی می‌تواند میزان سازگار یا اجتماعی افراد را تحت تاثیر قرار دهد.

همچنین نتایج نشان داد تیپ شخصیتی در پیش بینی سازگاری اجتماعی دانش آموزان تاثیر معنی‌داری دارد و همچنین بین ابعاد تیپ شخصیتی و سازگاری اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد. ضریب همبستگی بین سازگاری اجتماعی با روان رنجورخویی ۰/۴۶-، برون‌گرایی ۰/۳۰-، گشودگی به تجربه ۰/۲۱-، توافق ۰/۲۰- و وظیفه‌شناسی ۰/۱۹ باشد. نتیجه بدست آمده با یافته‌های پژوهش‌های اسکیف^۱ (۲۰۱۸)، بیر و گارلند (۲۰۱۶)، مومنی و سهرابی (۱۳۹۶)، سپهریان‌آذر و فتاحی (۱۳۹۳)، خورشیدزاده و همکاران (۱۳۹۰) همخوانی دارد چنانچه در این خصوص اسکیف (۲۰۱۸) در کانادا در پژوهشی روی ۳۴ بیمار سرپایی مبتلا به فوبی اجتماعی میزان اثر گذاری درمان رفتاری - شناختی را به صورت فردی و گروهی روی سازگاری اجتماعی و بالارفتن هویت اجتماعی مورد مقایسه قرار دادند. بیماران شامل ۱۹ زن و ۱۵ مرد بودند. نتایج نشان دهنده تاثیر معنی‌دار گروه درمانی رفتاری- شناختی در مقابل درمان انفرادی رفتاری- شناختی این اختلال بود و درمان رفتاری- شناختی به صورت گروهی بر درمان فوبی اجتماعی و بالا بردن میزان سازگاری و هویت یابی اجتماعی افراد تاثیر معنی‌داری دارد.

در خصوص تبیین این یافته قابل بیان است که شخصیت چیزی است که به ما اجازه می‌دهد پیش‌بینی کنیم که شخص در یک موقعیت معین چه خواهد کرد، یعنی چه عملی از او ناشی خواهد شد. هیلگارد در تعریف خود، از کلیت شخصیت فاصله گرفته و نوعی برگشت به قوای ذهنی را در تعریف خود نشان داده است. او شخصیت را چنین تعریف می‌کند: «شخصیت الگوهای معینی از رفتار و شیوه‌های تفکر است که نحوه سازگاری شخص را با محیط تعیین می‌کند» و از نظر پیازه شخصیت انسان دارای دو جنبه است: یکی جنبه‌ی خود میان بینی و دیگری جنبه‌ی سازش‌پذیری و مسئله اساسی تشخیص بین فرد و شخصیت است. فرد به‌منزله‌ی من ۲ متفرعنی است که خود میان بین است و بر اساس این خود میان بینی عقلی یا اخلاقی راه را بر روابط متقابل که وابسته به هر نوع زندگی اجتماعی مترقی است می‌بندد. شخص به‌عکس فردی است که آزادانه به قبول انضباطی تن در می‌دهد، یا در پی‌ریزی آن سهیم می‌شود و بدین ترتیب به‌طور ارادی خود را تابع نظام هنجارهای اخلاقی متقابل می‌نماید. بدیهی است که در این شرایط وی تابع احترام نسبت به دیگران است. پس شخصیت در واقع یک نوع هشجاری عقلی و وجدان اخلاقی است که به همان اندازه که از عدم هنجار اخلاقی یا ناپیروی که حاصل خود میان بینی است دور است. به همان نسبت نیز از قبول هنجارهای اخلاقی دیگران یا دیگر پیروی که تحت فشار محیط خارج بوجود می‌آید فاصله دارد. چه با فراخواندن دستورها و احکام اخلاقی به تقابل بر استقلال اخلاقی و خود پیروی خویش تحقق می‌بخشد.

¹ Schiff

² ego

در ادامه نتایج نشان داد که نشخوار فکری در پیش بینی سازگاری اجتماعی دانش آموزان تاثیر معنی داری دارد و بین ابعاد نشخوار فکری و سازگاری اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد. ضریب همبستگی بین سازگاری اجتماعی با خود نشخوار فکری ۰/۴۲- و تفکر تاملی انطباقی ۰/۲۶ باشد. نتیجه بدست آمده با یافته‌های پژوهش‌های کارنی و همکاران (۲۰۱۹)، دونالدسون و همکاران (۲۰۰۷)، خسروی و همکاران (۱۳۸۷)، یوسفی و همکاران (۱۳۸۷) همخوانی دارد. چنانچه در این خصوص کارنی و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی در مورد نشخوار فکری از نگرانی در ایجاد ناسازگاری و بی‌خوابی بالینی نشان داد که نگرانی و نشخوار فکری با بی‌خوابی بالینی در ارتباط هستند. همچنین نقش نشخوار فکری و نگرانی در اختلالات رفتاری و ناسازگاری متفاوت می‌باشد. نشخوار فکری به مراتب نقش بیشتری در به هم خوردن خواب دارد. اما در کل این فرایندهای شناختی از مسائل مهم اختلالات ناسازگاری محسوب شده و لزوم رفتار درمانی شناختی برای ناسازگاری را گوشزد می‌کنند در خصوص تبیین این یافته قابل بیان است که نشخوار فکری طبقه ای از افکار آگاهانه است که حول یک محور مشخص و معمولی می‌گردد و بدون آن که تقاضاهای محیطی فوری وابسته به آن‌ها باشد، این افکار تکرار می‌شوند. نشخوار فکری مجموعه ای افکار منفعلانه هستند که جنبه تکراری دارند، بر علل و نتایج علانم متمرکزند و مانع حل مسئله ناسازگارانه شده و به افزایش افکار منفی میانجامد و این نوع تفکر در برخی اختلالات هیجانی نظیر افسردگی، وسواس فکری عملی، اضطراب فراگیر و اختلال استرس پس از حادثه مشاهده می‌شود. نشخوار فکری را افکاری می‌دانند که تمایل به تکرار دارند، از دیدگاه آن‌ها نشخوار فکری به طبقه ای کامل از افکار اشاره می‌کند که آگاهانه هستند و حول یک موضوع می‌گردد. وحتى در صورت غیبتهای مکرر محیطی فوری و ضروری نیز این افکار پدیدار می‌شود. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی برای اطمینان بیشتر از نتایج به دست آمده، علاوه بر استفاده از پرسشنامه‌های دارای تعداد سولات کوتاه از روش دیگر جمع‌آوری اطلاعات نیز استفاده گردد.

با توجه به نقش عاطفه منفی، تیپ شخصیتی و نشخوار فکری بر سازگاری اجتماعی در بین دانش آموزان، پیشنهاد می‌گردد مسئولان مدارس برنامه‌های در راستایی کاهش عاطفه منفی، تیپ شخصیتی روان رنجور و نشخوار فکری جوی مناسب برای دانش آموزان تدارک ببینند تا از این طریق گامی در کاهش اعتیاد به اینترنت در بین دانش آموزان برداشته شود. با توجه به رابطه معکوس بین ابعاد عاطفه منفی، تیپ شخصیتی روان رنجور و نشخوار فکری با سازگاری اجتماعی دانش آموزان، پیشنهاد می‌گردد برنامه‌های از سوی روانشناسان و مشاوران و مسئولان مدارس برای افزایش (عاطفه مثبت، تیپ شخصیتی مثبت و عدم نشخوار فکری) (از جمله تدوین فوق برنامه‌های اردویی، فرهنگی، ورزشی و...) در دانش آموزان صورت گیرد.

فهرست منابع

- آقابابایی، نادر. (۱۳۹۳). رابطه میان مدل شخصیتی هگزاکو، دینداری و بهزیستی فاعلی در دانشجویان ایرانی و لهستانی. دو فصلنامه روانشناسی معاصر، سال ۳، شماره ۹، صص ۲۸-۱۷.
- آقاخانی، نازیلا؛ خانجانی، زینب؛ محمودعلیلو، مجید؛ حامدی، محمدحسین. (۱۳۹۶). مقایسه میزان اثربخشی درمان‌های گروهی در افزایش سازگاری اجتماعی و اختلال فوبی اجتماعی: سه روش روان درمانی رفتاری، شناختی و رفتاری/ شناختی، مجله پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، سال ۲۳، شماره ۱۴، صص ۱۵۰-۱۷۶.
- انجمنی، ابراهیم. (۱۳۹۱). تعیین نقش تاب‌آوری، هوش هیجانی و خودکنترلی در پیش‌بینی سازگاری نوجوانان مقیم مراکز شبانه‌روزی تحت پوشش بهزیستی استان گیلان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل.
- پسند، طلعت و اسلامی نژاد، طاهره. (۱۳۹۵). بررسی رابطه جو عاطفی خانواده با سازگاری اجتماعی و عاطفه مثبت و منفی در دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهر جیرفت در سال دومین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی ایران، قم.
- خورشیدزاده، مریم؛ برجعلی، احمد؛ سهرابی، علی و دلاور، علی. (۱۳۹۰). اثربخشی طرح‌واره درمانی در کاهش فعالیت طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در زنان مبتلا به اختلال فوبی اجتماعی، مجله فرهنگ مشاوره، سال ۲، شماره ۶، صص ۳۴-۱.

- سپهریان آذر، فیروزه و فتاحی، امید. (۱۳۹۳). اثربخشی آموزشی تیپ‌های شخصیت انیبه گرم بر سازگاری تحصیلی دانشجویان، نشریه: روانشناسی بالینی و شخصیت (دانشور رفتار)، دوره ۲۱، شماره ۱۰، صص ۲۹-۴۰.
- عبداللهی، محمد. (۱۳۸۳). طرح مسائل اجتماعی در ایران / اهداف و ضرورتها. در مجموعه مقالات مسایل اجتماعی ایران / انجمن جامعه شناسی ایران، تهران: انتشارات آگاه.
- عریضی، حمیدرضا. (۱۳۹۲). نقش عاطفه مثبت در رابطه میان عاطفه منفی با درد و استرس در سازگاری دانش آموزان، مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، دوره بیستم، شماره ۷۵، صص ۶۵-۱۰۰.
- قامت‌بلند، حمیدرضا؛ توکلی، محمدعلی و بقولی، حسین. (۱۳۷۶). هنجاریابی مقیاس رفتار سازگاران و اینلند در گروه سنی ۱۱ تا ۱۸ سال و ۱۱ ماه در ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی. انستیتو روان‌پزشکی تهران.
- قدیری، محمدحسین. (۱۳۸۴). مدیریت خشم، نشریه معرفت، ۱۴ سال، شماره ۱، صص ۹۳-۱۰۶.
- لطف آبادی، حسین. (۱۳۸۹). روان شناسی رشد کاربردی نوجوانی و جوانی. چاپ سوم، تهران: سازمان ملی جوانان.
- ملکی تبار، علیرضا؛ خوش کنش، ابوالقاسم و خدابخشی کولایی، آناهیتا. (۱۳۹۰). مقایسه خودپنداره و سازگاری اجتماعی در دانش‌آموزان پسر سالم و نابینا. مجله تحقیقات علوم پزشکی زاهدان، دوره ۱۳، شماره ۱۰، صفحه ۳۳.
- مومنی، یوسف و سهرابی، نادره. (۱۳۹۶). پیش‌بینی سرسختی روان شناختی و سازگاری اجتماعی براساس تیپ‌های شخصیتی A و B، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- میرهاشمی، مالک. (۱۳۹۵). ارتباط سازگاری اجتماعی و سرمایه روانشناختی با میزان اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ۵، شماره ۱۱، صص ۴۵-۸۰.
- Bear S, Garland JE. (2016). *Pilot study of communitybased cognitive behavioral group therapy for adolescents with social phobia*. J Am Acad Child Adoles Psychiatry; 44:258-80.
- Carney C.E., Harris A.L., Mossa T.G., Edinger J.D. (2019). *Distinguishing rumination from worry in clinical insomnia*. Behaviour Research and Therapy, 4(6), 540-546.
- Fredrickson BL, Joiner T. (2019). *Positive emotions trigger upward spirals toward emotional well-being*. Psychol Sci ;13(2):172-5. 1934003
- Goldberg, L. R. (1990). *An alternative description of personality: the big five factor structure*, Journal of personality and social psychology.
- Goldberg, L. R. (1990). *An alternative description of personality: the big five factor structure*, Journal of personality and social psychology.
- Houser, R.M., Springer, K.W., Pudrovskaya, T. (2018). *Temporal structures of psychology well being: Continuity or Change. Presented at the 2005 Meetings of the Gerontological Society of America, Orlando, Florida*. Journal of Intellectual Disability Research, 12, 882-874.
- Mansouri, A., Farnam, Ar., Bakhshipour Rodsari A., & Mahmood- Aliloo, M. (2010). *Comparisons between rumination in Individual with Major Depressive disorder, obsessive-compulsive disorder General Anxiety Disorder and normal persons*. Journal of J Sabzvar Univ Med Sci, 3: 26-29.
- Nolen-Hoeksema, S. (2000). *The role of rumination in depressive disorders and mixed anxiety/depressive symptom*. Journal of Abnorm Psychol, 109 (3): 504-511.
- Papageorgiou, C., & Wells, A. (2015). *Positive beliefs about depressive rumination: development and preliminary validation of a self-report scale*. Journal of Behavior Ther, 2001:32: 13-26.
- Rohner, R. (2009). *Extended Bibliography of Writings on Acceptance Rejection*. Retrieved April 20.
- Samuels, J., Nestadt, G., Bienvenu, O. J., Costa, P. T., Riddle, M. A., & Liang, K. (2000). *Personality disorders and normal personality dimensions in obsessive-compulsive disorder*. British Journal of Psychiatry, 177, 457-462.
- Schiff, D. J (2018). *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 40, 329-337.
- Seevers, R. & Jones-Blank, M. (2008). *The effects of social skills training on social skill development and on student behavior*. National forum of special educational journal. V. 19. N1.
- Watson D, Clark LA, Tellegen A. (1999) *Development and validation of brief measures of positive and negative affect: the PANAS scales*. J Pers Soc Psychol. 54(6):1063-70. 3397865.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

